

Kacsuk Zsófia*

AZ EURÓPAI SZABADALMI EGYEZMÉNY SZERINTI FELSZÓLALÁSI ELJÁRÁS ÉS A MAGYAR MEGSEMISÍTÉSI ELJÁRÁS ÖSSZEVETÉSE

1. BEVEZETÉS

A jelen tanulmány célja, hogy áttekintse és összevesse a magyar szabadalmi jog és az Európai Szabadalmi Egyezmény¹ (továbbiakban: ESZE) alapján engedélyezett szabadalmak megsemmisítésének lehetőségeit.

Magyarországon erre a megsemmisítési eljárás szolgál. Európai szabadalmak esetében egyrészt a megadást követő kilenc hónapon belül nyitva áll a szabadalommal szemben a felszólalás lehetősége, másrészt az ESZE időbeli korlátozás nélkül lehetővé teszi a nemzeti úton történő megsemmisítést is.

Mindenekelőtt célszerű tisztázni, hogy miért van szükség egyáltalán lehetőséget biztosítani egy megadott (engedélyezett) szabadalom megsemmisítésére. Ennek gyökereit a szabadalom intézményében kell keresnünk.

A szabadalom intézményét szokás az ún. jutalomelmélettel magyarázni. A feltaláló nyilvánosságra hozza találmányát, és elfogadja, hogy az legkésőbb egy előre meghatározott oltalmi idő elteltével közkinccsé válik, vagyis azt a továbbiakban bárki kötöttségek nélkül hasznosíthatja. Ezért cserébe a feltaláló (vagy jogutódja) az oltalmi idő alatt monopolhelyzetet élvezhet, így a szabadalom tárgyát más csak az ő engedélyével hasznosíthatja. A jutalomelmélet lényeges vonása, hogy a társadalom csak olyan találmányt honorál, amely számára értékes: új (tehát korábban nem létezett) és feltalálói tevékenységen alapul (vagyis szakember számára nem nyilvánvaló). Korábbi szabadalmi jogunk ismerte a „haladó jelleg” követelményét is,² tehát itt további feltételként szerepelt egyfajta kézzel fogható hasznosság is.

A találmány mind a hatályos magyar szabadalmi törvény³ (továbbiakban: Szt.), mind az ESZE értelmében akkor minősül *újnak*, ha vele megegyező megoldás a bejelentési nap előtt még sehol a világon nem jutott nyilvánosságra. A bejelentési nap előtt nyilvánosságra jutott megoldások képezik az ún. *nyilvános technika állását*. Jogi szempontból nem szerencsés, ha ketten ugyanarra a találmányra szereznek szabadalmat, ezért a szabadalmi oltalom megszerzésének nemcsak az a feltétele, hogy a találmány a bejelentési nap előtt nyilvánosságra jutott megoldásoktól különbözzön, hanem az is, hogy az adott szabadalmi jogrend által

* KACSUKPATENT Európai Szabadalmi és Védjegy Iroda Kft.

¹ 1973. október 5-i Müncheneri Egyezmény (European Patent Convention – Európai Szabadalmi Egyezmény).

² 1969. évi II. tv. 3. §.

³ 1995. évi XXXIII. tv.

meghatározott területre kiterjedően tett minden korábbi szabadalmi bejelentés tartalmától is különbözön, függetlenül attól, hogy az ilyen korábbi szabadalmi bejelentés tartalma mikor válik nyilvánossá. Ez utóbbi az ún. *teljes kiterjesztésű technika állása*.

A feltalálói tevékenység megítélésénél az ESZE és a vele harmonizált Szt. is engedékenyebb, mivel csak a nyilvános technika állásához képest kell vizsgálni, hogy a találmány nyilvánvaló-e a szakember számára.

Az újdonság és a feltalálói tevékenység szigorú megkövetelése még a jutalomelmélet keretein belül sem pusztán hasznossági vagy erkölcsi kérdés (azt jutalmazzuk, aki tényleg „megérdemli”), hanem arról van szó, hogy a „jutalmazás” a köz rovására történik. A feltalálón (vagy jogutódján) kívül mindenki másnak tartózkodnia kell a találmány hasznosításától, vagyis mindenki másra nézve negatív kötelelem keletkezik. Ez a közre nézve különösen az alábbi három esetben lehet sérelmes:

– ha a szabadalom a közkincsből vesz el, vagyis korábtól fogva létező, bárki által használható megoldást monopolizál (újdonság hiánya a nyilvános technika állása alapján);

– ha a szabadalom tárgya valakinek a korábbi elsőbbségű szabadalmi bejelentésével azonos, a kettős szabadalmaztatással ugyanis egyrészt harmadik személyek jogbiztonsága sérülhet (pl. nem tisztázott, kitől kell hasznosítási engedélyt kérni), másrészt általánosabb értelemben a tulajdoni rend is sérül, ha a korábbi elsőbbségű szabadalomhoz fűződő monopoljogot leronthatja a későbbi elsőbbségű szabadalmi bejelentés (újdonság hiánya a teljes kiterjesztésű technika állása alapján);

– ha a szabadalom tárgya olyan kézenfekvő megoldás, amelyhez bármelyik szakember könnyűszerrel eljutott volna, ha a probléma nála merül fel (feltalálói tevékenység hiánya).

Szintén közérdek fűződik ahhoz, hogy bizonyos megoldások egyáltalán ne részesülhessenek szabadalmi oltalomban. Ilyen például a közrendbe vagy közérdeksbe ütköző találmányok kizárása a szabadalmi oltalomból, de idesorolhatók az emberi vagy állati test kezelésére szolgáló gyógyászati vagy sebészeti eljárások, valamint az emberi vagy állati testen végezhető diagnosztikai eljárások is.

Mint látható, alapvetően a közérdek sérelmének elkerülése végett szükséges biztosítani, hogy a szabadalmi oltalom engedélyezését bármikor felül lehessen vizsgálni.

2. AZ EURÓPAI FELSZÓLALÁS ÉS A MAGYAR MEGSEMISÍTÉSI ELJÁRÁS ÖSSZEVEZÉSE

A jelen fejezetben áttekintjük és összehasonlítjuk az Európai Szabadalmi Hivatal (továbbiakban: ESZH) által engedélyezett európai szabadalmakkal szemben kezdeményezhető felszólalás és a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (továbbiakban: SZTNH) által megadott szabadalmakkal kapcsolatos megsemmisítési eljárás főbb vonásait. Elsőként az anyagi jog által meghatározott felszólalási, illetve megsemmisítési okokat, ezt követően a főbb eljárási jogi intézményeket, majd a jogorvoslati rendszert vetjük össze.

Érdeemes megjegyezni, hogy az ESZE 2007. december 13-án hatályba lépett módosítása során lehetővé vált a megadott európai szabadalmak központi megvonása is az újonnan bekerült 105a és 105b cikk alapján. Ez az eljárás időbeli korlátozás nélkül kezdeményezhető, azonban csak maga a szabadalmas által. Itt tehát nem egy kontradiktórium eljárásról van szó, a központi megvonás célja a szabadalmas helyzetének egyszerűsítése, amennyiben bármilyen oknál fogva minden országban le kíván mondani a szabadalomról az oltalom keletkezési napjára visszaható hatállyal.

Az ESZE angol és francia nyelvű változata a szabadalom megsemmisítése helyett mindvégig a szabadalom „megvonásáról” („revocation”) beszél, ez azonban jogi szempontból a magyar megsemmisítéssel azonos fogalmat takar, mivel az ESZE 68. cikke ugyanazt a jogi hatást fűzi az európai szabadalom megvonásához, mint a magyar jog a szabadalom megsemmisítéséhez, vagyis úgy kell tekinteni, mintha az oltalom soha nem is állt volna fenn. Az ESZE német változata a nemzeti megsemmisítési eljárás kapcsán az ESZE 138. cikkében a „megsemmisíteni” („für nichtig erklären”) kifejezést használja, míg a felszólalási eljárás és a központi megvonási eljárás tekintetében a szabadalom „megvonásáról” beszél („widerrufen”).⁴ Az ESZE magyar fordítása⁵ a német terminológiához igazodik, így a felszólalási eljárás kapcsán a szabadalom megvonásáról beszél (a német „widerrufen” szónak megfelelően), míg az ESZE 138. cikkével kapcsolatban a nemzeti „megsemmisítési” eljárás kifejezést használja (a német „Nichtigkeit” szónak megfelelően) vélhetően azért, hogy összhangban legyen az Szt. magyar szabadalmak megsemmisítésére vonatkozó paragrafusaiával. A továbbiakban az ESZE hivatalos magyar fordításának a terminológiáját követjük, tehát a felszólalás kapcsán a szabadalmak megvonásáról, míg a nemzeti megsemmisítési eljárásokban a szabadalom megsemmisítéséről fogunk beszélni.

2.1. Felszólalási és megsemmisítési okok, tények, bizonyítékok

Az ESZE markánsan megkülönbözteti a felszólalási okokat („grounds of appeal”), és az azokat alátámasztó tényeket és bizonyítékokat („facts and evidence”). Ezek előterjesztésére, utólagos kiegészítésére eltérő eljárásjogi szabályokat fogalmaz meg, amelyek a konzekvens szóhasználat miatt egyértelműen elkülöníthetők. Mint látni fogjuk, a magyar jogi szabályozásban nem ez a helyzet, ami a gyakorlatban sajnos folyamatos bizonytalanságra ad okot.

Az ESZE 100. cikke taxatív felsorolását adja azoknak az okoknak („grounds”), amelyekből kifolyólag a megadott európai szabadalmat meg kell vonni.

ESZE 100. cikk – A felszólalás alapjául szolgáló okok

Felszólalást csak abból az okból lehet benyújtani, hogy

⁴ Az ESZE 68. cikkében azonban a megsemmisítési eljárás eredményére is mint megvonásra hivatkozik: „das Patent im ... Nichtigkeitsverfahren widerrufen oder beschränkt worden ist”.

⁵ L. 2007. évi CXXX. tv.

- a) az európai szabadalom tárgya az 52–57. cikkek értelmében nem szabadalmazható;⁶
- b) az európai szabadalom a találmányt nem tárja fel olyan kellően egyértelműen és teljes körűen, hogy azt szakember meg tudja valósítani;
- c) az európai szabadalom tárgya bővebb a bejelentés eredetileg benyújtott tartalmánál, illetve – a megosztással keletkező vagy a 61. cikkel összhangban benyújtott új bejelentés esetén – a korábbi bejelentés eredetileg benyújtott tartalmánál.

Az ESZE a fenti felszólalási okokhoz képest megkülönbözteti a tényeket és bizonyítékokat („facts and evidence”), amelyeket a felszólalási okok alátámasztására kell előterjeszteni a felszólalási kérelemben:

ESZE 76. szabály (2) A felszólalásnak tartalmaznia kell ...

- c) nyilatkozatot arról, hogy a felszólalás az európai szabadalom mely részére vonatkozik, továbbá, hogy melyek a felszólalás alapjául szolgáló okok, valamint az azokat alátámasztó tények és bizonyítékok; ...

Az Szt.-ben lényegében az ESZE 100. cikkében felsoroltakkal azonos okok szerepelnek „A szabadalom megsemmisítése és korlátozása” címszó alatt:

A szabadalom megsemmisítése és korlátozása

42. § (1) A szabadalmat – keletkezésére visszaható hatállyal – meg kell semmisíteni, ha

- a) a szabadalom tárgya nem felelt meg a 6. § (1) bekezdésének a) pontjában meghatározott feltételeknek;
- b) a leírás nem tárja fel a törvényben előírt módon és részletességgel [60. § (1) bek.] a találmányt;
- c) a szabadalom tárgya bővebb annál, mint amit az elismert bejelentési napon benyújtott, illetve – megosztás esetén – a megosztott bejelentésben feltártak;
- d) a szabadalmat nem annak adták meg, akit az a törvény szerint megillet.

Mint látható, ez a paragrafus nem beszél *expressis verbis* „megsemmisítési okokról”, pusztán felsorolja azokat. A „megsemmisítési ok” kifejezés először az Szt. 81. § (1) bekezdésében fordul elő, amelyet az SZTNH gyakran a tényekkel és bizonyítékokkal azonosít, így – e sorok szerzője szerint tévesen – az Szt. 81. § (1) bekezdésére történő hivatkozással utasít el a kérelmező számára kitűzött határidőt követően becsatolt bizonyítékokat.

Szt. 81. § (1) ... A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala által a kérelmező számára kitűzött határidő elteltét követően a megsemmisítés alapjául szolgáló okként nem jelölhető meg olyan ok, amelyet az említett határidőn belül

⁶ Nem új, nem alapul feltalálói tevékenységen, iparilag nem alkalmazható vagy egyéb okokból ki van zárva.

nem jelöltek meg a megsemmisítés okaként. Az így megjelölt okot az eljárást befejező határozat meghozatalakor figyelmen kívül kell hagyni.

A szerző álláspontja szerint az Szt. 42. § (1) bekezdésében felsoroltakat kell a megsemmisítés alapjául szolgáló *oknak* tekinteni, amelyek fennállását a kérelmező a releváns tények és bizonyítékok előterjesztésével igazolja. Ezt az értelmezést támasztja alá az Szt. 80. § (3) bekezdésének második mondata is:

Szt. 80. § (3) A megsemmisítési kérelmet eggyel több példányban kell benyújtani a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalához, mint ahány szabadalmas és – szolgálati találmányra adott szabadalom esetén – ahány feltaláló van. A kérelemben meg kell jelölni a megsemmisítés alapjául szolgáló okokat, és mellékelni kell az okirati bizonyítékokat.

Az Szt. 81. § (1) bekezdése csak a megsemmisítési okok, vagyis az Szt. 42. § (1) bekezdésben felsorolt jogalapok előadása tekintetében állít abszolút időbeli korlátot. A megsemmisítési okok fennállásának igazolására szolgáló tények és bizonyítékok kellő időben történő előterjesztéséről az Szt. 47. § (3) bekezdése rendelkezik, ez a paragrafus azonban nem jelöl meg semmilyen kézzelfogható határidőt:

Szt. 47. § (3) A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala döntését csak olyan tényekre és bizonyítékokra alapozhatja, amelyekkel kapcsolatban az ügyfélnek módjában állt nyilatkozatot tenni; figyelmen kívül hagyhatja azonban azokat a nyilatkozatokat vagy bizonyítékokat, amelyeket az ügyfél nem kellő időben terjesztett elő.

A megsemmisítési okok megjelölésére és az ezt alátámasztó tények és bizonyítékok előterjesztésére vonatkozó eltérő szigorúságú rendelkezések a megsemmisítési okok, illetve a tények és bizonyítékok eltérő eljárásjogi funkciójára vezethetők vissza. Míg a megsemmisítési okok az eljárás kereteit jelölik ki (ti. mely anyagi jogi szabálynak való megfelelést vagy meg nem felelést kell vizsgálni), addig a tények és bizonyítékok csak ezen keretek között szolgálnak az egyes állítások igazolására vagy cáfolására (például hogy egy adott igényponti jellemző a technika állásához tartozott-e). A szabadalmas joggal várhatja el a kérelmezőtől, hogy már viszonylag az eljárás elején jelölje ki az anyagi jogi kereteket (vagyis, hogy mi alapján folyik az eljárás), ugyanakkor újabb bizonyítékok becsatolása bármikor szükségessé válhat, ha például a szabadalmas az igénypontok korlátozását javasolja (például a leírásban említett jellemzővel korlátozná a főigénypontot, amely jellemzőre a kérelmező nem állított anterioritást). Éppen ezért a tények és bizonyítékok tekintetében a jogalkotó mérlegelési jogot biztosít a jogalkalmazó, vagyis az SZTNH számára – az új tények és bizonyítékok annyiban hagyhatók figyelmen kívül, amennyiben a fél azt nem kellő időben terjesztette elő. Egy új igényponti jellemzőre a kérelmező nyilvánvalóan csak a szabadalmas korlátozási javaslata után tud új anterioritást becsatolni, tehát ezt adott esetben akár az utolsó tárgyaláson is kellő időben előterjesztettnek lehet tekinteni, ugyanakkor nyilván nem menthető ki ilyen könnyen, ha a kérelmező az eredetileg is támadott főigénypont egyik jellemzőjéről mulasztja el kimutatni, hogy az a technika állásához tartozott.

A bírósági felülvizsgálat során az új megsemmisítési okokra vonatkozó korlátozásról az Szt. 100. § (3) bekezdése, míg az elkésetten előadott tények és elkésetten csatolt bizonyítékok figyelmen kívül hagyásáról az Szt. 100. § (4) bekezdése rendelkezik:

Szt. 100. § (3) Ha a fél olyan kérdésben kíván bírósági döntést, amely a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala előtt folyó eljárásnak nem volt tárgya, a bíróság a kérelmet átteszi a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalához, kivéve, ha a szabadság megsemmisítésére irányuló eljárásban a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala a megsemmisítés alapjául szolgáló okot a 81. § (1) bekezdése alapján hagyta figyelmen kívül, illetve, ha a megsemmisítés alapjául szolgáló újabb okot a megváltoztatási kérelemben vagy annak előterjesztését követően jelölték meg; az ilyen megsemmisítési okot a bíróság figyelmen kívül hagyja. A kérelem áttétele esetén a bíróság a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala döntését – szükség szerint – hatályon kívül helyezi.

(4) A bíróság figyelmen kívül hagyja a fél által a megváltoztatási kérelemben vagy annak benyújtását követően előterjesztett a nyilatkozatot, állítást vagy bizonyítékot, amelyet a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala az előtte folyó eljárásban – a 47. § (3) bekezdésével összhangban – szabályszerűen hagyott figyelmen kívül.

Az Szt. 100. § (4) bekezdése csak abban az esetben rendelkezik a bírósági eljárás során előterjesztett új tény, illetve bizonyíték sorsáról, amennyiben azt már a közigazgatási eljárási szakaszban is megpróbálta a fél érvényesíteni, azonban azt az SZTNH az Szt. 47. § (3)-ra való hivatkozással szabályszerűen figyelmen kívül hagyott (nem kellő időben előterjesztett tény/bizonyíték). Arról azonban nem rendelkezik az Szt., hogy mi történik abban az esetben, ha a fél a bírósági szakaszban terjeszt elő először új tényt vagy bizonyítékot. Mivel az Szt. 88. §-a az Szt.-ben nem szabályozott kérdések tekintetében a bírósági felülvizsgálat során a Pp. általános szabályait rendeli alkalmazni, ezért elvileg a felek legkésőbb az első tárgyaláson tehetnek bizonyítási indítványt [Pp. 389. § (2)], ezt követően csak a másik fél beleegyezésével, és csak akkor, ha a bizonyítási indítványt a fél nem neki felróható okból elkésetten vagy egyébként a jóhiszemű pervittel össze nem egyeztethető módon terjeszti elő [Pp. 389. § (5)]. A Pp. 389. § (6) bekezdése alapján az sem kizárt, hogy a fél az elsőfokú bírósági döntés meghozatalát megelőző tárgyaláson terjesszen elő új tényt vagy bizonyítékot, amennyiben az önhibáján kívül csak utóbb jutott a tudomására. Tehát az Szt. hiányos szabályozása miatt a bírósági felülvizsgálat során elvileg a Pp. engedékenyebb szabályait kell alkalmazni az újonnan előterjesztett új tények és bizonyítékok kapcsán.

A magyar szabályozással ellentétben az ESZE egyáltalán nem szabályozza a felek által utóbb megjelölt megsemmisítési okok kérdését. Ugyanakkor az ESZE megteremti a lehetőséget a felszólalási eljárás *ex officio* kiterjesztésére.

Az ESZE 81. szabályának (1) bekezdése szerint a felszólalási osztály még olyan felszólalási okokat is vizsgálhat, amelyre a felszólaló egyáltalán nem hivatkozott:

ESZE 81. szabály (1) A felszólalási osztály megvizsgálja azokat a felszólalási okokat, amelyekre a felszólaló a 76. szabály (2) bekezdésének c) pontja szerinti nyilatkozatában hivatkozott. Azokat a felszólalási okokat, amelyekre a felszólaló nem hivatkozott, a felszólalási osztály hivatalból vizsgálhatja, ha azok az európai szabadalom fenntartását kizárnák.

Az utóbb előterjesztett tények és bizonyítékok kapcsán az ESZE 114. cikk (2) bekezdése lehetővé teszi ezek figyelmen kívül hagyását, amennyiben ezt a fél megkétszerezte:

ESZE 114. cikk (2) Az Európai Szabadalmi Hivatal figyelmen kívül hagyhatja azokat a tényeket vagy bizonyítékokat, amelyeket az érintett felek nem kellő időben terjesztettek elő.

Az Szt. 47. § (3) bekezdésének utolsó fordulata tehát az ESZE fenti rendelkezésének felel meg. Ugyanakkor az ESZH kezét elvileg semmi sem köti a bizonyításban, mivel az ESZE 114. cikk (1) bekezdése általános jelleggel mondja ki a hivatalból történő vizsgálatot az ESZH előtt folyó eljárásokban:

ESZE 114. cikk (1) Az Európai Szabadalmi Hivatal az előtte folyó eljárásban a tényeket hivatalból vizsgálja; vizsgálata nem korlátozódhat csupán a felek állításaira, bizonyítékaira, érveire, valamint nincs kötve az előterjesztett kérelmekhez sem.

Az ESZE 81. szabály (1) bekezdése és az ESZE 114. cikk (1) bekezdése elvileg maga után vonhatná a szabadalom hivatalból történő újbóli vizsgálatát egy felszólalási eljárás során, azonban több kibővített fellebbezési tanácsi döntés is arra az álláspontra helyezkedett, hogy a felszólalás olyan kontradiktórius eljárásnak tekintendő, amelyben a felek rendelkezési elve, valamint a tárgyalási elv érvényesül, azaz az eljárás kérelemre indul, és azt a kérelem keretei között kell elbírálni, valamint a felek feladata a bizonyítékok szolgáltatása. A G9/91 döntés megállapította, hogy a felszólalás olyan peres eljárásnak tekintendő, amelyben egymással ellentétes érdekű felek állnak szemben egymással, akiket egyformán tisztességes bánásmódban kell részesíteni, ebből kifolyólag a felszólalás terjedelme (vagyis a szabadalomnak a felszólalás által támadott része) nem terjeszthető ki hivatalból.⁷ A G10/91 döntés az ESZE 81. szabály (1) bekezdésének alkalmazását korlátozta, kimondva, hogy a felszólalási eljárás során hivatalból csak kivételesen vehető figyelembe új felszólalási ok, és csak abban az esetben, ha az *prima facie* megkérdőjelezi a szabadalom fenntarthatóságát.

A fellebbezési tanácsok előtt folyó jogorvoslati eljárásban az új felszólalási okok felhozatalát, illetve figyelembevételét a joggyakorlat még szigorúbban korlátozta. Főszabály szerint a fellebbezés során csak a felszólalási osztály előtt lefolytatott elsőfokú eljárásban figyelembe vett felszólalási okok vizsgálhatók. Új felszólalási ok csak kivételesen engedhető meg,

⁷ Ugyanakkor a G9/91 döntés értelmében a támadott főigénypont aligénypontjaira automatikusan kiterjed a felszólalás.

amennyiben az új ok ránézésre is valószínűsíti a szabadalom megvonását, és ekkor is csak abban az esetben, ha a szabadalmas hozzájárul (lásd G10/91).

Az új felszólalási okok utólagos megjelölésénél, illetve felhozatalánál kell megemlíteni, hogy az ESZH joggyakorlatában az ESZE 100. cikk (a) pontján belül az 52–57. cikkére való hivatkozással külön-külön felszólalási oknak számít az újdonság hiánya, a feltalálói tevékenység hiánya, az ipari alkalmazhatóság hiánya, ha a megoldás egyáltalán nem minősül találmánynak, illetve az, ha a megoldás ki van zárva a szabadalmi oltalomból (lásd ESZH Módszertani útmutatója: GL. D-III, 5; valamint G1/95 és G7/95).

A felszólalási okok utólagos megjelölése tehát nem teljesen kizárt, mint az Szt. 81. § (1) bekezdés alapján (sőt az ESZE által egyenesen megengedett lenne), azonban a gyakorlatban erősen korlátozott, különösen a jogorvoslati eljárásban.

Az utólagosan előterjesztett új tények és bizonyítékok tekintetében valamelyest megengedőbb az ESZH joggyakorlata. Ugyan főszabály szerint itt is csak kivételesen vehetők figyelembe utólag előterjesztett tények és bizonyítékok, és csak akkor, ha azok *prima facie* valószínűsítik a szabadalom megvonását (lásd T1002/92). Ez alól azonban két kivétel is van.

	Utólagos megjelölés:	ESZE	Szt.
Elsőfok	<ul style="list-style-type: none"> új ok új tény új bizonyíték 	<ul style="list-style-type: none"> elvileg ex officio is lehet [ESZE 84. sz. (1)] gyakorlatilag csak kivételesen (G10/91) elvileg kellő időben lehet [ESZE 114. c. (2)] gyakorlatilag csak bizonyos esetekben (T633/97) később is lehet, ha felszólalási kérelemben hivatkoztak rá, különben: elvileg kellő időben lehet [ESZE 114. c. (2)] gyakorlatilag csak bizonyos esetekben (T633/97) 	<ul style="list-style-type: none"> nem lehet az SZTNH által megjelölt határidő után [Szt. 81. § (1)] csak kellő időben lehet [Szt. 47. § (3)] csak kellő időben lehet (Szt. 47. § (3))
Másodfok	<ul style="list-style-type: none"> új ok új tény új bizonyíték 	<ul style="list-style-type: none"> kivételesen és csak a szabadalmas beleegyezése esetén (G10/91) ex officio nem (G7/91) csak kivételesen, ha a szabadalmas hozzájárul (T1002/92) 	<ul style="list-style-type: none"> nem lehet (Szt. 100. § (3)) csak az SZTNH előtt az Szt. 47. § (3) alapján figyelmen kívül hagyott új tényeket és bizonyítékokat nem lehet [Szt. 100. § (4)]

1. táblázat: Felszólalási, illetve megsemmisítési okok, tények, bizonyítékok utólagos megjelölésének összevetése

Egyrészt a bizonyítékokat nem kell feltétlenül a felszólalásra nyitva álló határidőn belül prezentálni, elég a vonatkozó tényeket előadni. Ha a felszólaló a bizonyítékokat nem csatol-

ta, akkor a felszólalási osztály az ESZE 83. szabálya értelmében felhívja a felszólalót a hiányok pótlására. Másrészt az utólag csatolt bizonyítékok olyankor is figyelembe vehetők, ha azokra a szabadalmi igénypontok módosítása miatt van szükség (például a főigénypontba újonnan bekerült jellemzőre kell a felszólalónak új anterioritást állítania).

Az európai felszólalási eljárásban és a magyar megsemmisítési eljárásban a felszólalási, illetve megsemmisítési okok, valamint tények és bizonyítékok utólagos előterjesztésével kapcsolatos szabályokat az 1. táblázatban foglaltuk össze.

2.2. Főbb eljárásjogi jellegzetességek

2.2.1. Határidők

A felszólalási eljárás és a magyar megsemmisítési eljárás a legmarkánsabban az eljárás megindítására nyitva álló határidőben különbözik. Az európai szabadalommal szemben csak a megadásáról szóló értesítésnek az Európai Szabadalmi Közlönyben való meghirdetésétől számított kilenc hónapon belül lehet felszólalni. Ezt követően már csak a szabadalmas tudja az európai szabadalmat központilag megvonni az ESZE 2007. december 13. óta hatályos 105a cikke alapján. Harmadik személyek a szabadalmat központilag nem, csak nemzeti megsemmisítési eljárásban támadhatják, ami azt jelenti, hogy az európai szabadalmat külön-külön kell az egyes szerződő államok tekintetében megsemmisíteni.

A magyar megsemmisítési eljárás indítására nézve ezzel szemben a hatályos jog semmiféle korlátozást nem tartalmaz, a megsemmisítés iránti kérelem akár a szabadalom oltalmi idejét követően is benyújtható. Ez utóbbira olyankor kerülhet sor, ha például a szabadalmas az oltalmi idő lejártá után vagy kevéssel az előtt indít bitorlási pert, és visszamenőleg követeli a bitorlás tényének megállapítását, a gazdagodás visszatérítését, kártérítést vagy egyéb polgári jogi igényeket.

2.2.2. Beavatkozás

Az ESZE 105. cikk (1) bekezdése lehetővé teszi a bitorlási per alá vont vagy azzal fenyegetett személy számára a felszólalási eljárásba való beavatkozást:

ESZE 105. cikk (1) Bármely harmadik személy – a Végrehajtási Szabályzatnak megfelelően – a felszólalási határidő leteltét követően a felszólalási eljárásba beavatkozhat, ha igazolja, hogy

- a) a felszólalási eljárás tárgyát képező szabadalom bitorlása miatt ellene eljárást indítottak, vagy
- b) eljárást indított annak megállapítására, hogy a szabadalmat nem bitorolja, azt követően, hogy a szabadalmas felszólította őt a feltételezett bitorlás abbahagyására.

Beavatkozni csak a kilenc hónapos felszólalási időszak után lehet, mivel ezt megelőzően a beavatkozást az ESZH felszólalásnak tekinti. A beavatkozásra a bitorlási per vagy a nemleges megállapításra irányuló eljárás megindítását követő három hónapon belül van csak lehetőség, és a beavatkozónak ugyanúgy meg kell fizetnie a felszólalási díjat, mintha maga is felszólalást nyújtott volna be (ESZE 89. szabály). A beavatkozás ilyenkor majdnem teljesen megegyezik egy önálló felszólalással, a beavatkozási kérelemben akár új felszólalási ok is megnevezhető, az egyetlen korlátot a felszólalás terjedelme jelenti – a T694/01 döntés értelmében a szabadalomnak a felszólalással nem érintett részei ilyenkor már nem támadhatóak. A beavatkozót ez utóbbit leszámítva a felszólalási eljárásban a felszólalóval azonos eljárásjogi státusz illeti meg, ezért a felszólalási eljárást akkor is folytathatja, ha az eredeti felszólaló a felszólalását visszavonja, valamint saját jogán fellebbezhet akkor is, ha a felszólaló nem fellebbez.

Az utóbbi szabályok nem érvényesülnek, ha a beavatkozó az elsőfokú eljárás befejezése után kíván beavatkozni. A beavatkozás egyáltalán nem lehetséges mindaddig, amíg a szabadalmas vagy a felszólaló részéről nem érkezik fellebbezési kérelem, mivel egészen addig nincs folyamatban lévő eljárás, amelybe be lehetne avatkozni (lásd G4/91 döntés). Ezt követően sem nyilvánvaló, hogy a beavatkozás lehetősége fennáll-e a fellebbezési eljárásban, azonban a G1/94 döntés kimondta, hogy az ESZE 105. cikkének (1) bekezdésében a „felszólalási eljárás” kifejezés magában foglalja az esetleges jogorvoslati szakaszt is, így a beavatkozás a fellebbezési eljárásban is lehetséges. Az itt beavatkozó fél azonban korlátozott eljárásjogi státuszt nyer – a fellebbezési eljárást saját jogán nem folytathatja, ha a fellebbező visszavonja fellebbezését, vagy magát a felszólalást (lásd G3/04 és G8/93). A beavatkozó fellebbezése tehát járulékos jellegű: előfeltétele, hogy a felek egyike fellebbezéssel már megtámadta a felszólalási osztály döntését, és amennyiben a fellebbezést az azt benyújtó fél visszavonja, illetve több fellebbezés esetén mindegyik fél visszavonja a fellebbezését, akkor a beavatkozó az eljárást nem folytathatja.

Érdekes megjegyezni, hogy a fellebbezési eljárás során beavatkozó félnek továbbra is csak a felszólalási díjat kell megfizetnie, a fellebbezési díjat nem, mivel erre vonatkozó kötelezettségről az ESZE nem rendelkezik (lásd G3/04).

A magyar megsemmisítési eljárás során is lehetséges a beavatkozás, azonban ezt az Szt. csak a megváltoztatási kérelemre induló bírósági eljárásra nézve szabályozza:

Szt. 93. § (1) Akinek jogi érdeke fűződik ahhoz, hogy a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala döntésének megváltoztatására irányuló eljárás miként dőljön el, az eljárásba – annak jogerős eldöntéséig – az azonos érdekű fél mellett beavatkozhat.

(2) A beavatkozó – az egyezséget, az elismerést és a jogról való lemondást kivéve – minden cselekményre jogosult, amelyet az általa támogatott fél megtehet, cselekményeinek azonban csak annyiban van hatálya, amennyiben a beavatkozó cselekményei a fél cselekményeivel nem állnak ellentétben.

(3) A beavatkozó és a fél közötti jogvitát az eljárás során nem lehet elbírálni.

Mint látjuk, a magyar jogban a potenciális beavatkozók köre lényegesen szélesebb, mint amit az ESZE lehetővé tesz. A magyar megsemmisítési eljárásba (legalábbis annak bírósági szakaszába) bárki beavatkozhat, aki ehhez fűződő jogi érdeket igazol, szemben az ESZE 105. cikkével, amely csak a bitorlással támadott személy számára biztosítja a beavatkozás jogintézményét. Ez utóbbiból értelemszerűen következik, hogy az ESZE előtti eljárásba csak a felszólaló oldalán lehet beavatkozni. Az Szt. fenti paragrafusa ezzel szemben a szabadalmas oldalán történő beavatkozást sem zárja ki.

Az Szt. által szabályozott beavatkozás a polgári eljárásjogban is létező ún. érdekazonos beavatkozásnak felel meg, amely járulékos jellegű, tehát önállóan nem folytatható, és amelynél a függőség elve érvényesül, vagyis a beavatkozó ugyan önállóan végezhet eljárási cselekményeket, azonban ezek nem lehetnek a fél (a szabadalmas vagy a megsemmisítést kérelmező fél) cselekményeivel ellentétesek. A magyar jogorvoslati szakaszban tehát a beavatkozó még inkább korlátozott, mint az ESZH előtti fellebbezési eljárásban, mivel nemcsak az eljárás folytatásának a lehetőségétől van megfosztva, ha például a vele azonos érdekű fél a megváltoztatási kérelmét visszavonja, hanem minden más olyan cselekménytől is, amely ellentétes ezen fél cselekményeivel.

Ez utóbbi korlátozás azzal is indokolható, hogy az Szt. alapján a szabadalmas oldalán is be lehet avatkozni, ugyanakkor a szabadalmas érdekeinek védelmében nem engedhető meg, hogy adott esetben például a beavatkozó a szabadalmas nevében fogadjon el szabadalomkorlátozást.

Az Szt. nem említi az SZTNH előtti beavatkozás lehetőségét, ezért erre az SZTNH gyakorlata nem is ad módot a megsemmisítési eljárásokban. Ugyanakkor a megsemmisítési eljárás közigazgatási szakaszában a kérelmező oldalán nincs is szükség a beavatkozás intézményére, mivel bárki kérheti a szabadalom megsemmisítését – akár ugyanazon a ténybeli alapon is, mint a folyamatban lévő megsemmisítési eljárásban, hiszen annak jogerős lezárultáig nem alkalmazható az Szt. 42. § (3) bekezdése szerinti korlátozás.⁸ A gyakorlatban egy újabb megsemmisítési kérelem benyújtása esetén az SZTNH egyesíti az ügyeket, tehát a bírósági beavatkozáshoz képest annyi a különbség, hogy az önálló megsemmisítési kérelmek folytán itt a kérelmezők függetlenségének elve érvényesül, ugyanakkor a második kérelmezőnek is meg kellett fizetnie a megsemmisítési eljárás díját. Megjegyezzük, hogy az ESZH előtti beavatkozásnál minden esetben megfizetendő a felszólalási díj, továbbá ha a beavatkozást a felszólalásra nyitva álló határidőn belül teszik, akkor azt az ESZH felszólalásnak tekinti.

A beavatkozás jellegzetességeit az európai és a magyar szabadalmi jogban az alábbiakban foglalhatjuk össze.

⁸ Szt. 42. § (3) A megsemmisítési kérelmet elutasító jogerős határozat kizárja, hogy azonos ténybeli alapon ugyanannak a szabadalomnak a megsemmisítése iránt bárki újabb eljárást indítson.

Beavatkozás	ESZE	Szt.
Első fokon:	<ul style="list-style-type: none"> • csak a felszólaló oldalán • csak a feltételezett bitorló • felszólalói státuszt nyer, eljárási függetlenség elve • díjköteles (felszólalási díj) 	<ul style="list-style-type: none"> • senki (helyette önálló megsemmisítési kérelem)
Másodfokon:	<ul style="list-style-type: none"> • csak ha valamely fél fellebbezett • csak a felszólaló oldalán • csak a feltételezett bitorló • járulékos jelleg (a fellebbezés visszavonása esetén nem folytatható) • díjköteles (csak felszólalási díj, nem kell fellebbezési díj) 	<ul style="list-style-type: none"> • csak ha valamely fél élt megváltoztatási kérelemmel • a szabadalmas oldalán is lehet • akinek jogi érdeke fűződik megsemmisítés eredményéhez • függőség elve (nem lehet a beavatkozó cselekménye ellentétes a támogatott félével) • nem díjköteles (se hivatali díj, se bírósági illeték)

2. táblázat: Beavatkozás az európai felszólalási eljárásba és a magyar megsemmisítési eljárásba

2.2.3. Gyorsított eljárás

Az ESZH előtt számos esetben kérhető a felszólalási eljárás gyorsított lefolytatása. Az ESZH elnökének 1998. évi felhívása⁹ erre abban az esetben biztosít lehetőséget, ha nemzeti bíróság előtt bitorlási per van folyamatban, amiről akár az érdekelt fél, akár az eljáró nemzeti bíróság értesítheti az ESZH-t.

Az ESZH Módszertani útmutatója további eseteket is nevesít, amelyekben az eljárás prioritást élvez, és azt kvázi gyorsítottan kell lefolytatni.¹⁰ Ilyen eset, ha:

- más döntések függenek a felszólalás kimenetelétől (pl. megosztott bejelentés elbírálása),
- a felszólalási eljárás időtartama lényegesen hosszabbra nyúlt, mint szokásos,
- a korábbi megadási eljárás húzódtott el a szokásosnál lényegesen jobban,
- a következő eljárási lépés gyorsan elvégezhető.

Az európai felszólalás során a gyorsított eljárásnak nincs külön díja, és azt az érdekelt fél bármikor kérelmezheti a fenti okokból.

A gyorsított eljárásban az ESZH mindent elkövet, hogy a soron következő eljárási cselekményt a kérelem beérkezését követő három hónapon belül végrehajtsa, és a feleknek csak egészen kivételes esetben enged négy hónapnál hosszabb határidőt.

A magyar szabadalmi eljárásjogban a gyorsított eljárás kérelmezésére az Szt. 81/A §-a biztosít lehetőséget. Ennek igénybevétele azonban sokkal korlátozottabb, mivel csak függő bitorlási per esetében van rá lehetőség, és ilyenkor is csak valamelyik fél kérelmére, tehát a

⁹ Notice from the EPO dated 17 March 2008, OJ 4/2008, p. 221.

¹⁰ GL. D-VII, 1.2.

bíróság ez irányú bejelentése önmagában nem vezethet a megsemmisítési eljárás gyorsított lefolytatásához. Az eljárás gyorsítása iránti kérelem ráadásul díjköteles, méghozzá a megsemmisítési eljárás díjával azonos díjat kell leróni (jelenleg 128 000 Ft-ot).

A gyorsított eljárás jellegzetességeit az európai felszólalás és a magyar megsemmisítési eljárás során a 3. táblázatban foglaltuk össze.

Gyorsított eljárás	ESZE	Szt.
Mikor lehet?	<ul style="list-style-type: none"> • függő nemzeti bitorlási per esetén • prioritást élvez a felszólalás: <ul style="list-style-type: none"> – más döntés függ a felszólalás kimenetelétől – a felszólalás elhúzódnása – a korábbi vizsgálati eljárás elhúzódnása – a következő eljárási lépés gyors 	<ul style="list-style-type: none"> • függő bitorlási per esetén
Hogyan indul?	<ul style="list-style-type: none"> • valamelyik fél kérelmére (bármelyik esetben) • nemzeti bíróság v. más hatóság tájékoztatása alapján (függő bitorlási per) • hivatalból (prioritást élvező ügy) 	<ul style="list-style-type: none"> • valamelyik fél kérelmére
Díjköteles?	<ul style="list-style-type: none"> • nem 	<ul style="list-style-type: none"> • igen, a gyorsított eljárás díja megegyezik a megsemmisítési kérelem díjával

3. táblázat: gyorsított eljárás jellegzetességei

2.2.4. Eljárási költségek

Az ESZH előtti felszólalásban az eljárási költségek viselése főszabály szerint igen egyszerű – mindegyik fél viseli a saját költségeit. Ez alól csak kivételesen enged eltérést az ESZE 104. cikk (1) bekezdése, amennyiben a felszólalási osztály ezt méltányosságból szükségesnek érzi. Ilyen méltányossági kérdés, ha valamelyik félnél a felmerült többletköltségeket a másik fél magatartása okozta. Az egyik fél költségeinek megítéléséhez általában a másik fél oldalán felmerülő szándékos, felróható magatartás szükséges, és nem elég például a tévedés (lásd T170/83). Az általánostól eltérő költségmegosztásra adhat okot például, ha a fél késlekedik ügydöntő bizonyítékok előterjesztésével, vagy későn mondja le a kitűzött szóbeli meghallgatást (lásd T674/03).

Az eljárási költségek tekintetében az Szt. a polgári eljárásjog koncepcióját követi:

Szt. 81. § (7) A megsemmisítési eljárás költségeinek viselésére a vesztes felet kell kötelezni. ...

A költségeknek az eljárásnyertesség, illetve -vesztesség arányában történő megosztásáról az Szt. külön nem rendelkezik, azonban a közigazgatási hatósági eljárás általános szabályairól szóló törvényt, vagyis a 2004. évi CXL törvényt (Ket.) jelöli meg háttérjogszabályként, amely lehetővé teszi a költségek megosztását a felek között a hatóság által megállapított arányban:

Ket. 154. § (2) Ha az ügy érdemében hozott határozat a kérelemnek részben ad helyt, a hatóság az eljárási költség általa megállapított arányban való viselésére kötelezi a kérelmezőt, illetve az ellenérdekű ügyfelet.

Az eljárási költségek viselése alól kivételt jelent az Szt. 81. § (7) bekezdésének második mondata által szabályozott eset, amikor a szabadalmas nem adott okot a megsemmisítési eljárásra:

Szt. 81. § (7) ... Ha a szabadalmas a megsemmisítési eljárásra okot nem adott, és a szabadalmi oltalomról – legalább az igénypontok érintett része vonatkozásában – a 81. § (1) bekezdése szerinti nyilatkozattételre kitűzött határidő lejárta előtt lemond, az eljárási költséget a kérelmező viseli.

Ez a 2011. január 1. óta hatályos rendelkezés a Pp. ok nélküli pereskedésre vonatkozó rendelkezésének analógiája:

Pp. 80. § (1) Ha az alperes a perre okot nem adott, és a követelést az első tárgyaláson azonnal elismeri, az alperes költségében a felperest kell elmarasztalni.

Az Szt. nem tartalmaz kifejezett rendelkezést a tekintetben, hogy mi tekinthető költségnek, úgyhogy ebben a kérdésben a Ket. rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.

A megsemmisítési eljárás szempontjából a Ket. 153. § (2) bekezdése által szabályozott legfontosabb eljárási költségek a következők:¹¹

- az igazgatási szolgáltatási díj,
- az ügyfél megjelenésével kapcsolatos költség,
- az iratbetekintési jog gyakorlásával kapcsolatos költség,
- az ügyfél képviselőjében eljáró személy költsége,
- a tanú és a hatósági tanú költségtérítése,
- a szakértői díj, ideértve a szakértő költségtérítését,
- a fordítási költség,¹²
- az ügyfél, valamint az eljárás egyéb résztvevője részéről felmerült levelezési, dokumentumtovábbítási költség.

A Ket. csak a célszerűség figyelembevételével okozott költségeket rendeli megtéríteni, és a költségkímélés az eljáró hatóságra is kötelezettséggként hárul:

Ket. 155. § (1) A 153. § (2) bekezdésének 3–15. pontjában felsorolt költségek (a továbbiakban: egyéb eljárási költség)¹³ vonatkozásában

a) a hatóság az eljárás során köteles költségkímélő módon és a célszerűség figyelembevételével eljárni,

¹¹ A „Költségek és díjak” címet viselő Szt. 53/C §-ban a Ket. felsorolásából megjelenik az igazgatási szolgáltatási díj és az ügyfél képviselőjében eljáró személy költsége (ügyvédi és szabadalmi ügyvivői költség).

¹² Kivéve az anyanyelv használatával kapcsolatban felmerülő költségeknek a Ket. 11. § (2) bekezdésében szabályozott egyes eseteit.

¹³ Az illeték és igazgatási szolgáltatási díj kivételével minden felsorolt költség.

b) az ügyfél, valamint az eljárás egyéb résztvevői kötelesek eljárási cselekményeiket a célszerűség figyelembevételével teljesíteni.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltak megsértésével okozott költséget – az e törvényben megállapított költségviselési szabályoktól eltérően – az azt okozó hatóság, ügyfél vagy az eljárás egyéb résztvevője viseli.

Mint látható, a (2) bekezdés alapján akár a hatóságot is terhelheti a költségek viselése, ha azokat a költségkímélés vagy a célszerűség szempontjainak figyelmen kívül hagyásával okozta. Az ügyfélnek csak a célszerűség követelményére kell tekintettel lennie.

A költségek igazolása tekintetében a Ket. kvázi bizonyítási kötelezettséget ír elő:

Ket. 155. § (3) Az egyéb eljárási költség összegét általában az érintett által bemutatott bizonyíték alapján kell megállapítani.

Felmerül, hogy lehet-e az SZTNH előtt folyó megsemmisítési eljárásban a szabadalmi ügyvivővel kötött megbízási szerződésben szereplő munkadíjra hivatkozni. Az Szt. 53/C. § (3) bekezdésének utolsó mondata a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi és szabadalmi ügyvivői költségekről szóló rendelkezések megfelelő alkalmazását írja elő. A polgári eljárásban az ügyvédi képviselő költségeinek a megállapítása a 32/2003 (VII. 22.) IM rendelet alapján történik. Ez lehetővé teszi, hogy a pernyertes fél a megbízási szerződésben kikötött megbízási díj megfizetését követelje ügyvédi munkadíjként:

32/2003 (VII. 22.) IM 2. § (1) A fél pernyertessége esetére igényelheti, hogy részére a bíróság az ügyvéd munkadíjának és készkiadásainak címén kötelezze a pervesztes felet

a) a fél és a képviselője között létrejött ügyvédi megbízási szerződésben kikötött megbízási díj, valamint

b) a fél által képviselője részére költségtérítésként megfizetett indokolt készkiadások együttes összegének megfizetésére.

Felmerül a kérdés, hogy mi történik, ha az ügyvédi (vagy analógia alapján szabadalmi ügyvivői) megbízási szerződésben eltúlzott költségek kerültek megjelölésre. Ugyanezen rendelet (2) bekezdése lehetővé teszi a megállapított munkadíj összegének mérséklését:

32/2003 (VII. 22.) IM 2. § (2) Az (1) bekezdés alapján megállapított munkadíj összegét a bíróság indokolt esetben mérsékelheti, ha az nem áll arányban a pertárgy értékével vagy a ténylegesen elvégzett ügyvédi tevékenységgel. A bíróság döntését indokolni köteles.

Az Szt. 53/C. § (3) bekezdése hasonló mérlegelési jogkört biztosít az SZTNH számára:

Szt. 53/C. § (3) A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala a képviselő munkadíjának összegét indokolt esetben mérsékelheti, ha az nem áll arányban a ténylegesen elvégzett képviselői tevékenységgel. Ennek során a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi és szabadalmi ügyvivői költségekről szóló rendelkezések megfelelő alkalmazásával jár el.

A Ket. ennél is általánosabb jelleggel engedi meg a költségek hatósági felülbírálatát, ha a felek megsértenék a Ket. 155. § (1) bekezdés *b*) pontjában megfogalmazott célszerűségi követelményt:

Ket. 158. § (3) A hatóság – tekintettel a 155. § (1) bekezdés *b*) pontjában foglaltakra – az indokolatlanul magas egyéb eljárási költség helyett alacsonyabb összeget állapít meg.

A szerző álláspontja szerint a Ket. 155. §-a, valamint a Ket., 158. § (3) bekezdése az Szt. eltérő rendelkezése hiányában a szabadalmi megsemmisítési eljárások SZTNH előtti szakaszában is alkalmazandó.

Az SZTNH döntésének bírósági felülvizsgálata során az Szt. a költségviselés tekintetében a polgári perrendtartás szabályait rendeli alkalmazni:

Szt. 95. § (1) Ha a bírósági eljárásban ellenérdekű fél is részt vett, az eljárási költségek előlegezésére, illetve viselésére a perköltségre vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni.

(2) Ellenérdekű fél hiányában a költségeket a kérelmező előlegezi, illetve viseli.

(3) Az eljárási költséghez hozzá kell számítani a felet képviselő szabadalmi ügyvivő készkiadásait és munkadíját is.

Mint látható, az Szt. fenti rendelkezése külön is nevesíti a jogi képviseletet ellátó szabadalmi ügyvivő készkiadásait és munkadíját, habár ez a Pp. fényében felesleges, mivel a Pp. 75. § (2) bekezdése szintén kimondja, hogy a perköltséghez hozzá kell számítani a felet képviselő szabadalmi ügyvivő készkiadásait és munkadíját is.

A költségviselés tekintetében főszabály szerint a Pp. is a vesztes felet marasztalja a másik fél költségeiben, azonban szemben az Szt.-vel, a részleges pernyertesség esetéről is rendelkezik, amikor is a költségek a pernyertesség, illetve pervesztesség arányában oszlanak meg:

Pp. 81. § (1) Részleges pernyertesség esetében a bíróság a perköltség felől a pernyertesség arányának, valamint az egyes felek által előlegezett költségek összegének figyelembevételével határoz. Ha a pernyertesség és pervesztesség aránya, valamint az előlegezett költségek összege között nincsen számottevő különbség, a bíróság akként rendelkezik, hogy mindegyik fél maga viseli a saját költségét.

A felesleges költségokozást a Pp. éppúgy szankcionálja, mint a Ket., azzal, hogy az így okozott költségek pernyertességtől függetlenül a nem megfelelő magatartást tanúsító felet terhelik. Ugyanakkor sem a Ket., sem a Pp. szerint nem feltétel, hogy a fél vétkes magatartással vagy rosszhiszeműen okozzon többletköltségeket, mint azt az ESZH esetjogában láttuk.

A Pp. a mulasztáson és késedelmeskedésen kívül magát a sikertelenséget is szankcionálja:

Pp. 80. § (2) Az a fél, aki egyes perbeli cselekményeket sikertelenül végez, vagy egyes perbeli cselekményekkel indokolatlanul késedelmeskedik, avagy valamely határnapot vagy határidőt mulaszt, vagy más módon felesleges költségeket okoz, az ebből származó költségeinek megtérítését pernyertes-

sége esetén sem igényelheti, illetőleg az ellenfél ebből eredő költségeinek megtérítésére a per eldöntésére való tekintet nélkül kötelezhető.

A költségviselés körében érdemes megemlíteni, hogy az ESZE nem teszi lehetővé az önálló fellebbezést a költségviselés tekintetében, tehát ha valamelyik felet a felszólalási osztály bizonyos költségekben elmarasztalja (vagy nem ítélt meg számára olyan költségeket, amelyeket állítása szerint a másik fél felróható magatartása eredményezett), akkor ezt csak a döntés egyéb részeinek megtámadása mellett kifogásolhatja:

ESZE 97. szabály (1) A fellebbezés tárgya nem lehet kizárólag a felszólalási eljárás költségeinek viselése.

Tovább szigorítja a költségviselésre irányuló jogorvoslatot, hogy a fenti szabály (2) bekezdése a fellebbezési díjat el nem érő összeget még a döntés egyéb részeire is irányuló fellebbezésben sem engedi vitatni:

ESZE 97. szabály (2) A felszólalási eljárás költségeinek összegét megállapító határozat ellen fellebbezésnek csak akkor van helye, ha a megállapított összeg a fellebbezés díjának összegét meghaladja.

Az Szt. ezzel szemben önálló jogorvoslati lehetőséget is biztosít az eljárási költségek tekintetében, továbbá a vitatható összeget nem köti semmiféle minimumértékhez:

Szt. 85. § (1) A bíróság kérelemre megváltoztathatja a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának:

...

e) az eljárási bírságot kiszabó, valamint az eljárási költség megállapításának és viselésének kérdésében hozott döntését.

Az európai felszólalási eljárás és a magyar megsemmisítési eljárás során a költségviselésre vonatkozó főbb szabályokat az alábbi táblázatban foglalhatjuk össze.

Költségviselés	ESZE	Szt.
Főszabály	<ul style="list-style-type: none"> mindenki saját költségét viseli 	<ul style="list-style-type: none"> Szt.: a vesztes fél viseli Ket.: a költségek az eljárásvesztesség mértékében megoszthatók bírósági felülvizsgálat során; perköltség szabályai: a vesztes fél viseli vagy a veszteség arányában viselik a felek
Kivétel	<ul style="list-style-type: none"> felróhatóan okozott többletköltség 	<ul style="list-style-type: none"> Ket.: célszerűség figyelmen kívül hagyásával okozott költségek
Ki viseli	<ul style="list-style-type: none"> amelyik fél a költséget okozta 	<ul style="list-style-type: none"> költséget okozó fél vagy hatóság
Mérséklés	<ul style="list-style-type: none"> nincs rendelkezés 	<ul style="list-style-type: none"> Szt.: eltúlzott mértékű képviselői munkadíj Ket.: bármely eltúlzott költség
Jogorvoslat	<ul style="list-style-type: none"> nem lehet csak költségviselés tekintetében fellebbezni fellebbezés csak a fellebbezési díj összegét meghaladó költségre 	<ul style="list-style-type: none"> lehet önállóan fellebbezni fellebbezés tetszőleges összegű költség tekintetében lehetséges

4. táblázat: Eljárási költségek viselése az európai felszólalási és a magyar megsemmisítési eljárásban

2.2.5 Az eljárás *ex-officio* folytatása

Az ESZE 84. szabálya foglalkozik a felszólalási eljárás hivatalból történő (*ex-officio*) folytatásával. Ha az európai szabadalomról minden szerződő állam tekintetében lemondtak, vagy az minden szerződő államban megszűnt, akkor az (1) bekezdés értelmében az ESZH csak a felszólaló kérésére folytathatja a felszólalási eljárást:

ESZE 84. szabály (1) Ha az európai szabadalomról valamennyi megjelölt Szerződő Állam tekintetében lemondtak, illetve az oltalom valamennyi megjelölt Szerződő Államban megszűnt, a felszólalási eljárás a felszólaló kérelmére folytatható; a kérelmet az Európai Szabadalmi Hivatalnak a lemondásról vagy a megszűnésről szóló értesítésétől számított két hónapon belül kell benyújtani.

Ez összhangban van az ESZE 75. szabályával, amely olyan szabadalommal szemben is megengedi a felszólalást, amelyről valamennyi megjelölt szerződő állam tekintetében lemondtak, vagy amely tekintetében az oltalom valamennyi megjelölt szerződő államban megszűnt.

Az ESZE 84. szabályának (2) bekezdése foglalkozik az eljárás tényleges *ex-officio* folytatásával, hiszen az (1) bekezdésben szabályozott esetben az eljárás folytatásához a felszólaló kérelme szükséges. A (2) bekezdés a felszólaló halálára, megszűnésére, valamint a felszólalás visszavonására tekintettel teszi lehetővé az eljárás hivatalból történő folytatását:

ESZE 84. szabály (2) A felszólaló halála vagy cselekvőképességének elvesztése esetén a felszólalási eljárást az Európai Szabadalmi Hivatal hivatalból, az örökösök vagy a törvényes képviselők részvétele nélkül is folytathatja. Az eljárás akkor is folytatható, ha a felszólalást visszavonták.

A jogutód részvételének mellőzése a szabadalmas érdekének védelmében szükséges – a jogutódlás jogi rendezése adott esetben nagyon hosszú időt is igényelhet, méltánytalan lenne a szabadalmast (és harmadik személyeket) ilyen sokáig jogbizonytalanságban tartani a szabadalom sorsa felől. Ezzel szemben a második esetben – amikor a felszólaló visszavonja a felszólalását – a szabadalom hivatalból történő vizsgálata kerül előtérbe. Ugyan a felszólalási eljárást az ESZH esetjoga alapvetően kontradiktórius eljárásként kezeli, amelyben a felszólalási osztály a pártatlan bíró szerepében dönt, azonban korábban is láttuk, hogy az ESZH-nak ilyenkor sem szünetel teljesen az engedélyezési hatósági funkciója.

Az ESZH Módszertani útmutatója szerint a felszólalási osztálynak olyankor kell hivatalból folytatnia az eljárást, ha ez várhatóan a szabadalom megvonásához vagy korlátozásához vezet (lásd T197/88), vagy ha a szabadalmas igénypont-módosítást nyújtott be (lásd T560/90). A G7/91 döntés értelmében a fellebbezési eljárásban már nem alkalmazható az ESZE 84. szabály (2) bekezdése, tehát ott nem folytatható az eljárás hivatalból. Ezt az elvet a fellebbezési tanács olyan szigorúan veszi, hogy amennyiben kizárólag a felszólaló élt fellebbezéssel, majd visszavonja akár a fellebbezést, akár magát a felszólalást, az eljárás még abban

az esetben sem folytatható, ha a szabadalmas kéri, vagy ha biztosan meg kellene vonni a szabadalmat (lásd G8/93).

A magyar megsemmisítési eljárás hivatalból történő folytatására az Szt. 81. § (3) bekezdése ad lehetőséget:

Szt. 81. § (3) A megsemmisítési kérelem visszavonása esetén az eljárást hivatalból folytatni lehet. A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala ilyen esetben is a kérelem keretei között, a felek által korábban tett nyilatkozatok és állítások figyelembevételével jár el.

Az SZTNH Módszertani útmutatójában leírtak szerint erre csak „kivételesen, a visszaélészerű kérelmezői joggyakorlás meggátolása vagy a közérdek alaposan valószínűsíthető sérelmének (például örökmozgóra vonatkozó, a közérkölcstől sértő vagy hasonló, szakmailag-társadalmilag tolerálhatatlan szabadalom érvényben maradásának) megakadályozása céljából kerülhet sor” (lásd Módszertani útmutató, VI. fejezet, 2.9). Az Szt. erre az esetre nézve külön biztosítja, hogy a kérelemhez kötöttség elve és a tárgyalási elv¹⁴ ilyenkor se sérülhessen, így sem a megsemmisítési okok, sem a bizonyítékok köre nem bővíthető. Az utóbbiak tekintetében feltehetően csak a kérelmezői oldalon becsatolt bizonyítékok köre nem bővíthető, hiszen adott esetben a megsemmisítési kérelem visszavonásának az időpontjában a szabadalmasnak még nem is volt lehetősége saját ellenbizonyítási indítványait megtenni. Például, ha a nyilvánosságra jutás körében a korábbi nyilvános használatot megfelelő ellenbizonyítékokkal lehetne csak cáfolni, akkor abszurd dolog lenne ennek a lehetőségétől megfosztani a szabadalmast.

2.3. A szabadalom korlátozása

Az európai felszólalás és a magyar megsemmisítési eljárás célja egyaránt a szabadalmi oldalom megsemmisítése, ugyanakkor mind az ESZE, mind az Szt. lehetőséget biztosít a szabadalom korlátozására, amennyiben a megsemmisítés okai csak részben állnak fenn. Az ESZE, illetve az Szt. eltérő szövegezéséből azonban a jogalkalmazók eltérő eljárásjogi konzekvenciákat vontak le. Az ESZE nem beszél a szabadalom hivatalból történő korlátozásáról, ehelyett a szabadalom módosítással való fenntartásának feltételeit határozza meg:

ESZE 101. cikk (3) Ha a felszólalási osztály úgy ítéli meg, hogy – figyelembe véve azokat a módosításokat, amelyeket a szabadalmas a felszólalási eljárás során tett – a szabadalom, illetve az annak tárgyát képező találmány:

¹⁴ A kérelemhez kötöttség elvének értelmében az SZTNH döntése ilyenkor sem terjeszkedhet túl a kérelmező korábban tett kérelmein, míg a tárgyalási elv értelmében a bizonyítékokat ebben az esetben is a felek szolgáltatják, tehát a felek által korábban tett nyilatkozatokra és állításokra kell támaszkodni.

(a) megfelel az ebben az Egyezményben meghatározott követelményeknek, a szabadalmat módosítással tartja fenn, feltéve, hogy a Végrehajtási Szabályzatban megfogalmazott feltételek teljesülnek;

(b) nem felel meg az ebben az Egyezményben meghatározott követelményeknek, a szabadalmat megvonja.

Ugyan a fenti cikkben a korlátozás szó kifejezetten nem szerepel, azonban az ESZE 123. cikkének (2) és (3) bekezdése garantálja, hogy sem a szabadalmi leírás tartalma nem bővíthet új információval, sem az oltalmi kör nem szélesedhet. Megállapíthatjuk tehát, hogy az ESZE 101. cikk (3) bekezdése a gyakorlatban a szabadalom korlátozással való fenntartására vonatkozik.

Az ESZE fenti cikke csak a szabadalmas által eszközölt módosításokat említi, illetve az ESZE 81. szabály (3) bekezdése kifejezetten előírja a módosítás lehetőségének biztosítását a szabadalmas számára. Az ESZE a megadott szabadalmak vizsgálatára is vonatkozó 113. cikk (2) bekezdése rögzíti továbbá, hogy csak a szabadalmas által előterjesztett vagy jóváhagyott szöveg (módosítás) képezheti a döntéshozatal tárgyát:

ESZE 113. cikk (2) Az Európai Szabadalmi Hivatal az európai szabadalmi bejelentést, illetve az európai szabadalmat kizárólag a bejelentő vagy a szabadalmas által előterjesztett vagy jóváhagyott szöveg szerint vizsgálhatja, és arról csak e szöveg alapján határozhat.

A fentiekből következik, hogy a szabadalom módosításának végső soron a szabadalmas az ura. Ezt az álláspontot tükrözi többek között a T73/84 és a L11/82 fellebbezési tanácsi döntés, valamint az ESZH Módszertani útmutatója is, amelyek szerint ha a szabadalmas nem ért egyet azzal a szöveggel, amelyben a felszólalási osztály fent kívánja tartani a szabadalmat, és nem is javasol helyette más alkalmas szöveget, akkor a szabadalmat csak megvonni lehet, vagyis nem lehet olyan formában fenntartani, amelyhez a szabadalmas nem járult hozzá.¹⁵

Ez a gyakorlatban egy közbenső döntés kibocsátásával valósul meg, így a szabadalmast nem érheti meglepetés a szabadalom korlátozása során – a felszólalási osztály a közbenső döntésben előre közli vele, hogy a szabadalmat milyen módosítással kívánja fenntartani. Ez a gyakorlat látszólag a szabadalmasnak kedvez, azonban ne felejtjük el, hogy amennyiben a szabadalmas a felszólalási osztály javaslatával nem ért egyet, és például a saját maga által válaszként benyújtott módosítást a felszólalási osztály nem tudja elfogadni, akkor a szabadalomnak nem lesz olyan, a szabadalmas által jóváhagyott szövege, amelyre az oltalmat fenn lehetne tartani. Célszerű ezért a szabadalom szövegének további módosítását fő és mellékkérelem formájában előterjeszteni: elsődlegesen kérni a szabadalomnak az újonnan előterjesztett módosítással való fenntartását, másodlagosan elfogadni a felszólalási osztály

¹⁵ A Módszertani útmutató szerint a szabadalmas hozzájárulásának számít, ha ő maga nyújtotta be a módosítást (l. Gl. D-V, 7.2.1).

javaslatát. Így a főkérelmet elutasító kedvezőtlen döntés megfellebbezésénél a szabadalmas a felszólalási osztály által engedélyezett szövegváltozatnál rosszabb helyzetbe nem kerülhet (feltéve, hogy a felszólaló nem fellebbez).

Az SZTNH a fent leírtakkal ellentétes gyakorlatot követ, amelyet az Szt. eltérő szövegezéséből vezet le:

Szt. 42. § (2) Ha a megsemmisítés feltételei csak részben állnak fenn, a szabadalmat megfelelően korlátozni kell.

Az Szt. – szemben az ESZE szövegével – kötelező jelleggel írja elő a szabadalom korlátozását, azonban nem rendelkezik arról, hogy a korlátozás kinek a joga, ezért a megsemmisítési tanácsok gyakran saját belátásuk szerint korlátozzák a szabadalmat anélkül, hogy a tervezett korlátozásról a szabadalmast előzetesen tájékoztatnák. Ez nyilvánvalóan hátrányos a szabadalmasra nézve, mivel nem tud a közigazgatási eljárási szakaszban hangot adni nemtetszésének, illetve a tanács által javasolt korlátozás fényében saját szempontjainak jobban megfelelő korlátozást javasolni. Másrészt az SZTNH gyakorlatának megvan az az előnye is, hogy adott esetben a szabadalmas által javasolt módosításnál lényegesen kisebb mértékű korlátozást jelentő formában tartja fenn a szabadalmat, illetve akkor is fenntartja a szabadalmat korlátozott formában, ha a szabadalmas egyáltalán nem javasolt semmilyen korlátozást.

Itt jegyezzük meg, hogy az engedélyezési eljárás során a bejelentő részére meg kell küldeni a szabadalmi leírásnak, az igénypontoknak és a rajznak a megadás alapjául szolgáló változatát, amellyel kapcsolatban a bejelentő három hónapon belül nyilatkozhat, hogy egyetért-e azzal [Szt. 77. § (2)]. Ebből a rendelkezésből is az tűnik ki, hogy nem cél olyan szabadalom engedélyezése (fenntartása), amelynek a szövegével a bejelentő (szabadalmas) nem ért egyet. Természetesen a magyar engedélyezési eljárásnál is ugyanaz a helyzet, mint az európai felszólalásnál: ha a bejelentő úgy nyilatkozik, hogy az engedélyezési példánnyal nem ért egyet, de más engedélyezhető szövegre nem tesz javaslatot, akkor az SZTNH nem tehet mást, mint elutasítja a szabadalmi bejelentést.

2.4. Jogorvoslat

Az európai felszólalási eljárásban a jogorvoslat az ESZH szervezetrendszerén belül valósul meg, annak egy különálló szervezeti egységében, a fellebbezési tanácsokban. A fellebbezési tanácsok feladata, ahogy a nevük is mutatja, az ESZH egyéb szervezeti egységei által hozott döntések ellen irányuló fellebbezések elbírálása. Ebből kifolyólag a tanácsok tagjainak függetlenségére a nemzeti bíróságokra jellemző garanciák vonatkoznak: kinevezésük határozott időre szól, amely alatt gyakorlatilag nem elmozdíthatók; az ESZH más olyan szervezeti egységének nem lehetnek tagjai, amelyek döntései megfellebbezhetőek; a fellebbezési tanács tagjai csak az egyezménynek vannak alávetve (vagyis az ESZE cikkeinek), egyéb szabályzatoknak nem (pl. a Módszertani útmutatónak nem); további eljárásukat kü-

lön eljárési szabályzat határozza meg. Az ESZH döntéseinek a fellebbezési tanácsok által végzett felülvizsgálata ebből a szempontból tehát igen hasonló az SZTNH döntéseinek bírósági felülvizsgálatához.

További hasonlóság, hogy a jogorvoslat átszármaztató hatályú (devolutív), vagyis a bizonyítási eljárás lényegében megismétlődhet a felülvizsgálati szakaszban, mivel sem a fellebbezési tanács, sem a magyar bíróság nincs kötve az alapeljárásban megállapított tényálláshoz. Azonban sem az ESZH fellebbezési tanácsa, sem a magyar bíróság nem dönthet olyan kérdésben, amely a megelőző eljárásnak (felszólalásnak, illetve a megsemmisítési eljárás SZTNH előtti szakaszának) nem volt tárgya – ilyenkor az ügyet vissza kell helyezni a felszólalási osztályhoz, illetve az SZTNH-hoz. Ezt a magyar jogban az Szt. 100. § (3) bekezdése garantálja, míg az európai felszólalási eljárásokra nézve az esetjog alakított ki hasonló joggyakorlatot. Több fellebbezési tanácsi döntés is kimondta a bejelentési eljárásra nézve, hogy ügydöntő fontosságú új tények és bizonyítékok felmerülése esetén az ügyet vissza kell helyezni az alsóbb döntési szintre, hogy a bejelentő e tekintetben is kétszintű elbírálási rendszert élvezhessen (lásd T273/84, T253/85, T133/87). Mint láttuk, a felszólalási eljárás fellebbezési szakaszában kivételesen új megsemmisítési okot, illetve új tényt és bizonyítékot is figyelembe lehet venni, ez azonban rendszerint az eljárás visszahelyezését eredményezi a felszólalási osztályhoz (lásd G9/91 és T1002/92).

Komoly különbséget jelent viszont a két jogorvoslati rendszer közt, hogy míg az európai felszólalási eljárásban a rendes jogorvoslat (vagyis a fellebbezés) egyszintű, addig az SZTNH döntésével szemben a rendes jogorvoslat kétszintű (Fővárosi Bíróság és Fővárosi Ítéltábla). Mindkét eljárásban van lehetőség rendkívüli jogorvoslatra is, ez azonban erősen korlátozott. Az európai felszólalás esetében a Bővített Fellebbezési Tanácsnak az ESZE 112a. cikke szerinti felülvizsgálati eljárása, a magyar megsemmisítési eljárás esetében a Legfelsőbb Bíróságnak a Pp. XIV. fejezete szerinti felülvizsgálati eljárása jelenti a rendkívüli jogorvoslatot. Itt a felülvizsgálat alapja és a felülvizsgálati jogkör terjedelme jelent komoly különbséget.

Az európai felülvizsgálat alapja csak az ESZE 112a. cikk (2) bekezdésében és a vonatkozó végrehajtási szabályokban taxatív felsorolt ok lehet. Ilyen ok a fellebbezési tanács összetételével kapcsolatos lényeges hiba (kizárt tanácsstag vett részt a döntésben vagy olyan személy, aki egyáltalán nem tagja a tanácsnak), ilyen továbbá, ha a megelőző eljárásban lényeges eljárási hiba történt, ebből az ESZE a 113. cikk szerinti meghallgatáshoz való jog megsértését külön is kiemeli. A lényeges eljárási hibák másik két esetét a Végrehajtási Szabályzat tartalmazza (a fellebbezési tanács a fél kérelme ellenére sem tartott szóbeli meghallgatást, vagy a fellebbezési döntés meghozatala szempontjából jelentős kérdésben nem döntött a tanács). További felülvizsgálati ok – és talán a legvitatottabb is – ha megállapítást nyer, hogy bűncselekmény befolyásolhatta az eljárás kimenetelét. Mint látható, a felülvizsgálati okok köre rendkívül szűk, így az ilyen eljárások egészen ritkák.

Ezzel szemben a Legfelsőbb Bíróság által lefolytatott felülvizsgálati eljárás alapja bármely jogszabálysértés lehet, tehát a felek az anyagi és eljárásjogi szabályok megsértésére egyaránt hivatkozhatnak.

További különbség a két felülvizsgálati eljárás között, hogy az ESZH Bővített Fellebbezési Tanácsa csak kasszációs jogkörrel rendelkezik, vagyis ha a felülvizsgálati kérelemnek helyt ad, akkor a korábbi döntést hatályon kívül helyezi, és a fellebbezési tanácsot új eljárásra utasítja, de maga nem hozhat új döntést. A magyar Legfelsőbb Bíróság ezzel szemben revíziós jogkörrel is rendelkezik, vagyis ha megállapítja a jogszabálysértést, akkor a jogszabályoknak megfelelő új határozatot hoz (amennyiben a döntéshez szükséges tények megállapíthatók).

Érdemes még kitérni a súlyosítási tilalomra, vagyis hogy a kizárólagos fellebbező kerülhet-e rosszabb helyzetbe, mint amilyenben a fellebbezés benyújtása előtt volt. Ezt az ESZH esetjoga a felszólalási eljárásban egyértelműen kizárja.¹⁶ Több döntés is megerősíti, hogy a fellebbezési tanács nem terjeszkedhet túl a kérelmen úgy, hogy ezáltal a fellebbező felet kedvezőtlenebb helyzetbe hozza, mint amilyenben előtte volt, feltéve, hogy a másik fél nem élt fellebbezéssel (lásd T60/91, G9/92). A magyar polgári eljárásjogban a súlyosítási tilalom a Pp. általános rendelkezéseiből vezethető le, miszerint a bíróság a felek által előterjesztett kérelemhez van kötve [Pp. 3. § (1)], így tilos azon túlterjeszkednie.

3. EURÓPAI SZABADALMAK NEMZETI MEGSEMISÍTÉSE

A kilenc hónapos felszólalási időszak elteltével az európai szabadalom ellen már csak nemzeti fórumok előtt lehet fellépni. Az alábbiakban áttekintjük az ilyen megsemmisítési eljárások főbb jellegzetességeit Magyarország tekintetében.

3.1. Megsemmisítési okok

A jogharmonizáció érdekében az ESZE taxatív felsorolja a nemzeti eljárás során hivatkozható megsemmisítési okokat:

138. cikk (1) A 139. cikk rendelkezéseiben meghatározott kivételekkel az európai szabadalmi bejelentés a Szerződő Állam joga szerint és területére kiterjedő hatállyal csak a következő okok alapján semmisíthető meg:
- a) az európai szabadalom tárgya az 52–57. cikkek értelmében nem szabadalmazható;

¹⁶ Viszont a bejelentési eljárás során nem érvényesül a súlyosítási tilalom, ezért például ha a bejelentő azért fellebbez, mert a vizsgálati osztály az elsődleges kérelmét elutasította, és csak a másodlagos kérelem szerint engedélyezné a szabadalmat, akkor előfordulhat, hogy a fellebbezés eredményeként a fellebbezési tanács a másodlagos kérelmet sem tartja megengedhetőnek, és a szabadalmi bejelentést véglegesen elutasítja.

b) az európai szabadalom a találmányt nem tárja fel olyan kellően egyértelműen és teljes körűen, hogy azt szakember meg tudja valósítani;

c) az európai szabadalom tárgya bővebb a bejelentés eredetileg benyújtott tartalmánál, illetve – a megosztással keletkező vagy a 61. cikkel összhangban benyújtott új bejelentés esetén – a korábbi bejelentés eredetileg benyújtott tartalmánál;

d) az európai szabadalom oltalmi körét bővítették;

e) az európai szabadalomra olyan személy szerzett jogosultságot, akit az a 60. cikk (1) bekezdése alapján nem illet meg.

A magyar Szt. az európai szabadalmak megsemmisítésének tekintetében olyan formában veszi át az ESZE rendelkezéseit, hogy explicite hivatkozik azokra:

Szt. 84/N. § (1) Az európai szabadalmat az Egyezmény 138. cikkének (1) bekezdésében meghatározott okból kell megsemmisíteni és az Egyezmény e cikkének (2) bekezdésében szabályozott esetben kell korlátozni. Az európai szabadalom megsemmisítésére irányuló eljárásban alkalmazni kell az Egyezmény 138. cikkének (3) bekezdését is.

Az SZTNH által megadott szabadalmak esetében, bár nagyon hasonlóak, mégsem pontosan ugyanazok a megsemmisítési okok, mint az ESZE 138. cikke alapján:

Szt. 42. § (1) A szabadalmat – keletkezésére visszaható hatállyal – meg kell semmisíteni, ha

a) a szabadalom tárgya nem felelt meg a 6. § (1) bekezdésének *a)* pontjában meghatározott feltételeknek [nem új, nem alapul feltalálói tevékenységen, iparilag nem alkalmazható, vagy egyéb okokból ki van zárva];

b) a leírás nem tárja fel a törvényben előírt módon és részletességgel [60. § (1) bek.] a találmányt;

c) a szabadalom tárgya bővebb annál, mint amit az elismert bejelentési napon benyújtott, illetve – megosztás esetén – a megosztott bejelentésben feltártak;

d) a szabadalmat nem annak adták meg, akit az a törvény szerint megillet.

Mint látható, az Szt. a magyar szabadalmak megsemmisítése tekintetében eggyel kevesebb megsemmisítési okot említ, mint az ESZE. A különbség, hogy az Szt. nem biztosít jogorvoslati lehetőséget a megadott magyar szabadalom bővítő értelmű módosítása ellen, amennyiben ez egy későbbi megsemmisítési eljárás keretében történt, szemben az ESZE 138. cikk (1) bekezdésének *d)* pontjával, amely ezt lehetővé teszi. Az oltalmi kör bővítésére elvileg nem kerülhet sor, hiszen a megsemmisítési eljárás csak a korlátozást teszi lehetővé, azonban elvileg nem zárható ki, hogy a szabadalom oltalmi köre véletlenül valamilyen irányban mégis bővül.

A szabadalom korlátozással való fenntartását az ESZE 138. cikk (2) és (3) bekezdése szabályozza:

ESZE 138. cikk (2) Ha a megsemmisítés alapjául szolgáló ok csak az európai szabadalom egy része tekintetében áll fenn, a szabadalmat az igénypontok megfelelő módosításával korlátozni kell, és a szabadalmat részben meg kell semmisíteni.

(3) Az európai szabadalom érvényessége tekintetében a kompetens bíróság vagy hatóság előtt folyó eljárás során a szabadalmasnak jogában áll a szabadalmat az igénypontok megfelelő módosításával korlátozni. A továbbiakban az ily módon korlátozott szabadalom képezi az eljárás alapját.

A (2) bekezdésben említett korlátozással kapcsolatban az ESZE nem rögzíti, hogy kinek áll jogában az igénypontokat módosítani – a (3) bekezdés pusztán megadja ezt a lehetőséget a szabadalmasnak is. Mint láttuk az ESZH előtt folyó eljárások során az ESZE 113. cikk (2) bekezdése alapján az ESZH az európai szabadalomról csak a szabadalmas által előterjesztett vagy jóváhagyott szöveg szerint dönthet. Hasonló rendelkezést a magyar jog nem tartalmaz, ezért az európai szabadalmak magyarországi megsemmisítési eljárásában nem kizárt, hogy az SZTNH a saját szája íze szerinti korlátozással tartsa fenn a szabadalmat, sőt, hogy a szabadalmas a korlátozott szövegről (tipikusan igénypontról) először a közigazgatási eljárást befejező határozat közlésével értesüljön, anélkül, hogy ezt korábban véleményezhette volna.

Elmondhatjuk, hogy az SZTNH által megadott magyar szabadalmak megsemmisítési eljárása során az Szt. még olyan mértékben sem rögzíti a szabadalmas jogát a szabadalom korlátozásához, mint az ESZE 138. cikk (3) bekezdése, hiszen erre nézve semmilyen rendelkezése nincs az Szt.-nek. Ennek ellenére a magyar joggyakorlat – mint azt fentebb tárgyaltuk – a magyar szabadalmak esetében is alapvetően a szabadalmas kezébe adja a korlátozás jogát, azonban arról végső soron a hatóság dönt, így akár a szabadalmas által elfogadható mértékű korlátozáson túlmenő korlátozást is meghatározhat.

3.2. Eljárásjogi szabályok

Eljárásjogi szempontból az SZTNH által engedélyezett és az ESZH által engedélyezett szabadalmak megsemmisítése között nincs különbség, mivel az Szt. 84/N § (2) bekezdése a magyar megsemmisítési eljárás szabályait rendeli alkalmazni:

Szt. 84/N § (2) Az európai szabadalom megsemmisítésére egyebekben e törvény rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.

4. JAVASLATOK A MAGYAR JOGALKOTÓ ÉS JOGALKALMAZÓ FELE

A dolgozatban több olyan jogi szabályozási kérdésre is rámutattunk, amelyekben a magyar és az európai szabadalmi jog között eltérések figyelhetők meg, vagy amelyek tekintetében a magyar jog hiányos vagy nem teljesen egyértelmű. Az utóbbi problémák elsősorban a szabadalmi eljárási jog speciális helyzetéből adódnak, mivel részben autonóm módon kerülnek szabályozásra az Szt.-ben, részben a közigazgatási eljárások általános szabályait, részben pedig a polgári eljárásjog általános részét követik, ez utóbbit a polgári nemperes eljárások szabályainak alkalmazásával. Ráadásul a megsemmisítési eljárások tekintetében az Szt. közvetlenül hivatkozik az ESZE-re is, így azoknak a rendelkezéseknek az értelmezését nyilvánvalóan az ESZE kontextusában kell vizsgálni.

Az alábbiakban összegyűjtöttük azokat a szabályozási kérdéseket, amelyeket célszerű lenne újragondolni, illetve pontosítani.

4.1. Megsemmisítési okok, tények és bizonyítékok elkülönítése

Mint láttuk, az Szt. 42. § (1) bekezdése nem beszél megsemmisítési okokról, azokat pusztán felsorolja, így nem különül el kellően a megsemmisítési ok, és az ezt alátámasztó tény, illetve bizonyíték közti elvi különbség. Ez elsősorban az Szt. 81. § (1) bekezdésében említett határidő tekintetében eredményez bizonytalanságot, amely e sorok szerzőjének álláspontja szerint csak az Szt. 42. § (1) bekezdésben felsorolt megsemmisítési okokra vonatkozik. Ennek ellenére a szerző a gyakorlatban több ízben tapasztalta, hogy az SZTNH megsemmisítési tanácsai az utólag becsatolt bizonyítékokat is ezen paragrafus alapján zárják kategorikusan ki az eljárásból, holott az ilyen bizonyítékok figyelembevételére nézve az Szt. 47. § (3) bekezdése mérlegelési jogkört biztosít az SZTNH-nak.

Célszerű lenne az Szt. 42. § (1) bekezdését az ESZE 138. cikkének mintájára akként módosítani, hogy abból egyértelműen kiderüljön, hogy az (1) bekezdésben szereplő felsorolás képezi a szabadalom megsemmisítésének lehetséges *okait*.

4.2. Új tények és bizonyítékok a bírósági felülvizsgálat során

Az SZTNH döntésének bírósági felülvizsgálata során az Szt. 100. § (4) bekezdése csak azon nyilatkozatok, állítások és bizonyítékok figyelmen kívül hagyását írja elő, amelyeket az SZTNH is szabályszerűen hagyott figyelmen kívül az Szt. 47. § (3) bekezdése alapján, vagyis azért, mert ezeket a fél nem kellő időben terjesztette elő. Ugyanakkor az Szt. semmit nem mond arra nézve, hogy figyelembe vehetők-e olyan újonnan előterjesztett tények és bizonyítékok, amelyek a közigazgatási eljárási szakaszban egyáltalán nem lettek előterjesztve. A Pp. általános része, amely a felülvizsgálati eljárás háttérjogszabálya, ezt nem zárja ki,

ugyanakkor visszaélésre adhat okot, ha a felek a közigazgatási eljárás során visszatartják a releváns információkat.

A szerző álláspontja szerinti az SZTNH döntésének megváltoztatására irányuló bírósági eljárásban nem lenne szerencsés megengedni olyan tényekre és bizonyítékokra való hivatkozást, amelyekre a felek már a közigazgatási eljárási szakaszban is hivatkozhattak volna [de nem tették, például azért, hogy elutasítás esetén ne lehessen az ilyen tényeket és bizonyítékokat az Szt. 100. § (4) bekezdése alapján figyelmen kívül hagyni]. Az új bizonyítékok kategorikus kizárása azonban nem lenne szerencsés, mivel kívánatos lenne például megengedni az SZTNH döntésében meghatározott igénypont-korlátozás miatt szükségessé vált új tények, bizonyítékok előterjesztését (pl. a korlátozó jellemzőre állított új ellentartás becsatolását a megváltoztatási kérelemben).

Ezeket a kérdéseket mindenképp célszerű lenne az Szt.-ben is szabályozni, mivel az Szt. 100. § (4) bekezdése e tekintetben nem elégséges, ami alapvető eljárásjogi bizonytalanságot okoz. Javasolható a Pp. vonatkozó rendelkezéseinek alapulvétele, miszerint akár az sem kizárt, hogy a fél az elsőfokú bírósági döntés meghozatalát megelőző tárgyaláson terjesszen elő új tényt vagy bizonyítékot, amennyiben az önhibáján kívül csak utóbb jutott a tudomására, ugyanakkor figyelmen kívül lehetne hagyni az olyan tényeket és bizonyítékokat, amelyeket a fél neki felróható okból elkésletten vagy egyébként a jóhiszemű pervittelől össze nem egyeztethető módon terjesztett elő.

4.3. Az eljárási költségek viselésének kérdése

A megsemmisítési eljárás SZTNH előtt folyó szakaszában az Szt. 81. § (7) bekezdése értelmében a megsemmisítési eljárás költségeit a vesztes fél viseli. Az Szt. nem rendelkezik a költségek eltérő arányú megosztásáról arra az esetre nézve, ha a megsemmisítési kérelemnek csak részben ad helyt (ti. korlátozza a szabadalmat), mint ahogy azt a Ket. teszi. Nem világos, hogy ilyenkor a Ket. alkalmazható-e, mivel a Ket. rendelkezéseit a szabadalmi eljárásokban csak akkor kell alkalmazni, ha az Szt. nem rendelkezik eltérően, és jelen esetben nem egyértelmű, hogy az Szt. 81. § (7) bekezdése olyan eltérő rendelkezés-e, amely a költségmegosztás lehetőségét hivatott kizárni.

A gyakorlatban az SZTNH szokott élni a költségmegosztás lehetőségével (elsősorban oly módon, hogy mindegyik felet a saját költsége viselésére kötelezi), ennek ellenére célszerű lenne a költségmegosztás lehetőségét a Ket. 154. § (2) bekezdésének mintájára explicit módon is lehetővé tenni a szabadalmi megsemmisítési eljárásokban is.

Hasonlóan fontos lenne a Ket. 155. §-ának, valamint a Ket. 158. § (3) bekezdésének a beillesztése az Szt.-be, hogy mindenki számára egyértelmű legyen, hogy a célszerűség figyelmen kívül hagyásával okozott költségek mérsékelhetők, illetve eljárásnyertességtől függetlenül a költséget okozó felet terhelik.

4.4. A szabadalom korlátozása

A korábbi fejezetekben láttuk, hogy az ESZE mind a felszólalási eljárás, mind a nemzeti megsemmisítési eljárás során biztosítja a szabadalmas számára a szabadalom módosításának jogát, továbbá az ESZE előtt folyó eljárásokban az ESZE 113. cikk (2) bekezdése alapján az ESZH csak a szabadalmas által előterjesztett vagy jóváhagyott szöveg szerint vizsgálhatja a szabadalmat.

Az SZTNH joggyakorlata az Szt. külön rendelkezése nélkül is biztosítja a szabadalmas számára a szabadalom módosításának jogát, azonban az eljáró tanács nem feltétlenül a szabadalmas által tett módosítással tartja fenn a szabadalmat, és a korlátozott szabadalom szövegét előzetesen nem hagyatja jóvá a szabadalmassal (sőt, adott esetben lehetőséget sem biztosít a szabadalmasnak a korlátozott szabadalom szövegének megismerésére és véleményezésére a döntés kihirdetését megelőzően).

Álláspontunk szerint az SZTNH-nak ez a gyakorlata megkérdőjelezi a szabadalmi megsemmisítési eljárásnál bevezetett kérelemhez kötöttség elvét, és ezért ellentétes a megsemmisítési eljárások szellemiségével. Valójában az Szt. 42. §-ának (2) bekezdését kellett volna újragondolni, amikor a 2005. évi törvénymódosítás a felek rendelkezési elvét juttatta érvényre, hiszen a jogalkotó jelenleg egyaránt kötelezi a jogalkalmazót a szabadalom megfelelő korlátozására és a felek kérelmeinek tiszteletben tartására. E tekintetben szerencsésebb lenne az ESZE 101. cikk (3) bekezdését mintául venni, és a szabadalom korlátozását nem mint kötelezettséget róni ki a jogalkalmazóra.

4.5. Megsemmisítési okok a magyar és az európai szabadalmak esetében

Az ESZE 138. cikk (1) bekezdésének *d* pontja lehetővé teszi az európai szabadalmak megsemmisítését azon az alapon is, hogy az európai szabadalom oltalmi köre bővült (ti. felszólalási eljárás, nemzeti megsemmisítési eljárás vagy a szabadalom központi korlátozása során). Az Szt. ilyen megsemmisítési okot nem ismer az SZTNH által engedélyezett „magyar” szabadalmak esetében. Igaz, az oltalmi kör bővítésére elvileg nem kerülhet sor, hiszen a megsemmisítési eljárás csak a korlátozást teszi lehetővé, más eljárás keretében pedig a megadott szabadalom nem módosítható. Ugyanakkor elvileg nem zárható ki, hogy egy többszörösen összetett, bonyolult nyelvtani szerkezetbe ágyazott igénypont módosítása nem fogja véletlenül valamilyen irányban bővíteni az oltalmi kört annak ellenére, hogy a megsemmisítési eljárásban vizsgált szempontból valóban korlátozást jelent. Célszerű lenne a magyar szabadalmak esetében is biztosítani erre az eshetőségre nézve a szabadalom megsemmisítését.

4.6. Egyéb javaslatok

A fentiekben azokat a fontosabbnak vélt jogi kérdéseket vázoltuk, amelyek a törvényi szabályozás bizonytalansága vagy elégtelensége miatt gyakran felbukkanó problémát jelentenek, és amelyekkel a szerző maga is találkozott a szabadalmi ügyvivői tevékenység gyakorlása során. Egy olyan javaslattal szeretnénk zárni a jelen tanulmányt, amely nem kötődik közvetlenül a törvényi szabályozáshoz, nem is annak a hiányosságát küszöbölné ki – pusztán az ESZH-nak egy pozitív, ügyfélbarát gyakorlatát szeretnénk a magyar jogalkalmazók, különösen az SZTNH megsemmisítési tanácsainak figyelmébe ajánlani.

A felszólalási eljárás során az ESZH felszólalási osztályának bevett gyakorlata, hogy mielőtt meghozná a végleges döntést, előzetes vélemény formájában tájékoztatja a feleket, hogy a rendelkezésére álló kérelmek, nyilatkozatok, bizonyítékok, adott esetben módosított igénypontosorozat fényében mit lát bizonyítottnak, és mit nem, ez alapján milyen döntést szándékozik hozni, milyen igénypont-módosítást hajlandó elfogadni, illetve a felszólalási osztály maga milyen korlátozást javasol. Az előzetes vélemény mind a szabadalmasnak, mind a felszólalónak fontos támpontot jelent, hiszen ilyenkor látják, hogy a következő iratváltásban/tárgyaláson mire helyezték a hangsúlyt a védekezés, illetve a támadás során. Az ESZH fellebbezési tanácsa hasonló gyakorlatot folytat.

Az SZTNH előtt folyó kontradiktórius eljárásokban ezzel szemben e sorok szerzője több ízben tapasztalta, hogy a felek „vaktában” hadakoznak az ügydöntő határozat meghozataláig – gyakorlatilag fogalmuk sincs róla, hogy az eljáró tanács miben nem osztja a véleményüket, milyen igénypont-módosítást tartana elfogadhatónak, illetve milyen igénypontkorlátozást kíván eszközölni maga a tanács.

A szerző örömmel fogadná (és talán a képviseleti szférában mások is), ha az SZTNH megfontolás tárgyává tenné a kontradiktórius eljárásokban az ügydöntő határozatot megelőző, orientáló jellegű vélemény kibocsátásának gyakorlatát. Egy ilyen előzetes vélemény nemcsak a felek helyzetét segítené, de az eljárást is célirányosabban terelné a döntéshozatal felé, mivel a felek azokra a kérdésekre koncentrálnának, amelyekben nem sikerült meggyőzniük az eljáró tanácsot, és nem bonyolódnának olyan vitákba (főleg írásban), amelyeket az előzetes vélemény fényében adott esetben maguk is irrelevánsnak tartanak.

Felhasznált irodalom

Albert Ballester Rodes, Sabine Demangue, Christos Dimopoulos, Barbara Dobrucki, Jane Osbeldiston, Chryssoula Pentheroudakis, Yvonne Podbielski, Jerome Serre: Case Law of the Boards of Appeal of the European Patent Office. Fifth Edition. European Patent Office, 2006.

Bende-Szabó G., Farkas I., Harsányi Zs., Ivancsics I., Kilényi G., Puss L., Szittner K.: A közigazgatási eljárási törvény kommentárja. Complex Kiadó, 2009.

Bobrovsky Jenő: Az enyém, a tied és a miénk a szellemi tulajdonban. A Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület honlapján elektronikus formában megjelent esszé; www.mie.org.hu.

- Ficsor Mihály*: „Adjon ügyis, ha nem kérem?” Még egyszer (a) hivatalból, az officialitásról és a megsemmisítésről. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 3. (113.) évf. 1. sz., 2008. február.
- Kengyel Miklós*: Magyar Polgári Eljárásjog. Osiris Kiadó, 2008.
- Derk Visser*: The Annotated European Patent Convention, 18th revised edition. H. Tel, Publisher, 2010.
- Guidelines for Examination in the European Patent Office. Európai Szabadalmi Hivatal, 2010; <http://www.epo.org/law-practice/legal-texts/guidelines.html>.
- Revision of the European Patent Convention (EPC 2000), Synoptic presentation EPC 1973/2000 – Part I: The Articles. Official Journal, Special Ed. 4.
- Revision of the European Patent Convention (EPC 2000). Update of decision of the President and notices from the European Patent Office of relevance to patent practitioners. Official Journal, Special Ed. 3.
- Az Európai Szabadalmi Hivatal döntései: G4/91, G7/91, G9/91, G10/91, G9/92, G8/93, G1/94, G1/95, G7/95, G3/04, L11/82, T170/83, T73/84, T273/84, T253/85, T133/87, T197/88, T560/90, T60/91, T1002/92, T633/97, T694/01, T674/03; <http://www.epo.org/patents/appeals/search-decisions.html>.
- A szabadalmi ügyintézés módszertani útmutatója. Magyar Szabadalmi Hivatal, 2010; http://www.sztnh.hu/szabadalom/szab_modszertan_uj/.